

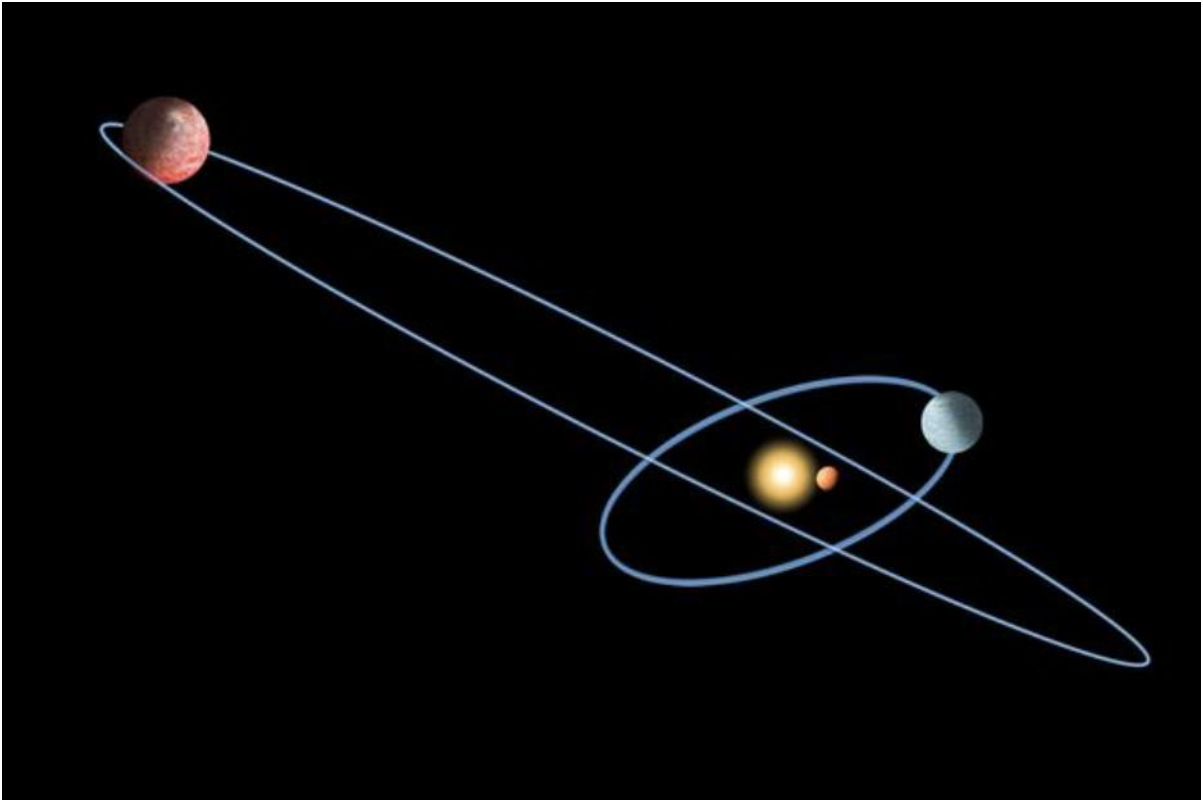
Čovjek: hijeroglif univerzuma

Rudolf Steiner

GA 201

PREDAVANJE IX

Dornach, 25 travnja 1920

Zadatak naših sadašnjih studija je, u najširem smislu, pokušati razumjeti univerzum preko veze koja postoji između njega i čovjeka. Daleko sam od želje da prenesem ideju onima kojima su imali neke iskricе tokom prethodnih predavanja da se istina o ovim stvarima može naći na neki brz i jednostavan način kao što se to može čuti u standardnoj astronomiji kada govori o nebeskim kretanjima. Ja bi, međutim, volio da prijatelji koji su došli na Generalnu skupštinu čuju ne samo nešto što dolazi u sredinu uzastopne serije, već i da i u ovih nekoliko predavanja održanih tokom Generalne skupštine, također imaju samostalnu sliku. Ja bih stoga nastavio naša jučerašnja proučavanja, dajući naznake kako **konceptija prirode čovjeka vodi do konceptije univerzuma, njegova bića i njegovih kretanja**. Naravno, ova tema je toliko ogromna da je nemoguće iscrpiti za prijatelje koji su sada prisutni. Kasnije će biti

nastavljena. Za dobro onih koji su večeras po prvi puta ovdje, želio bih im predstaviti nekoliko glavnih crta o temi sadržanih u prethodnim predavanjima.

Iz drugih predavanja svi znate o odnosu koji postoji u ljudskom životu između budnosti i spavanja. Znači da je ukratko odnos nešto kao ovo: U budnom stanju, fizičko, etersko i astralno tijelo, zajedno s Ja-bićem, u određenoj su unutarnjoj vezi; dok tokom spavanja, imamo na jednoj strani, fizičko i etersko tijelo ujedinjeno, a na drugoj — odvojeno od njih u svakom slučaju u usporedbi s budnim stanjem — imamo astralno tijelo i Ja. To je, kao što znate, samo sažetak, jer često sam naglašavao da s obzirom da je sve što pripada prirodi udova — što je nastavljeno u unutarnjoj organizaciji, i također je stvarni nositelj metabolizma — sav taj dio čovjeka, koji je u isto vrijeme povezan s ljudskom voljom, zaista u stalnom stanju spavanja. Mora nam biti potpuno jasno da se to stanje spavanja nastavlja s obzirom na naš unutarnji organizam, kada smo mi sami budni. Možemo prema tome reći da je 'čovjek-udova' kao nositelj 'čovjeka volje', u stalnom stanju spavanja. Cirkulacija 'čovjeka-ritma', koju se može opisati kao u sredini između organizacije glave i čovjeka udova (ovaj potonji se širi u unutrašnjost čovjeka) ustraje u stalnom stanju sna. To je u isto vrijeme vanjski instrument za naš svijet osjećaja. Svijet osjećaja je u cijelosti ukorijenjen unutar čovjekove ritmičke organizacije i dok je metabolički čovjek, zajedno s vanjskim produžecima — udovima — vozilo volje, ritmički čovjek je vozilo života osjećaja, i u odnosu je prema našoj svijesti na isti način kao naše stanje sna prema našem budnom životu. Između buđenja i padanja u san, mi smo zaista jedino budni u našem životu zamisli i misli.

Na ovaj način predstavili smo sebi činjenicu da je čovjek, u svom životu između rođenja i smrti, u naizmjeničnom budnom stanju s obzirom na njegov život misli, u stanju sna s obzirom na njegove emocije i osjećaje, kojih je vozilo ritmički čovjek; i on je u stanju kontinuiranog spavanja s obzirom na njegove udove i metabolički sustav. Tu moramo uvidjeti da zaista da bi shvatili ljudsku prirodu, nužno je usmjeriti našu pažnju na činjenicu širenja prirode-udova u unutrašnjost čovjeka. Svi procesi koji su naposljetku povezani s abdominalnom oblasti, sve povezano s asimilacijom, probavom, kao također i s lučenjem mlijeka kod žena, i tako dalje, svi ti procesi su nastavak prirode udova, usmjerene unutra. Tako da govoreći o prirodi volje ili metaboličkoj prirodi, ne mislimo samo na vanjske udove, već također i na produžetak ove aktivnosti udova unutra. S obzirom na sve ovo, kako je prisno povezano s prirodom volje, čovjek kontinuirano spava.

To komplicira apstraktnu ideju koju smo u početku stekli o odlasku Ja i astralnog tijela; i također čini nužnim odgovarajuće razumijevanje druge važne činjenice.

Kada današnji materijalistički fiziolog govori o volji, kazujući na primjer, da se manifestira u kretanju udova, on ima na umu da je poslana neka vrsta telefonskog signala od centralnog organa, mozga, koji ide kroz takozvane motoričke živce, i tako pokreće desnu nogu, na primjer. To je međutim sasvim nedokazano — u stvari, sasvim pogrešna hipoteza! Jer duhovno promatranje pokazuje slijedeće: Ako je čovjekova desna noga podignuta ili pokrenuta pomoću volje, odvija se direktni utjecaj čovjekova Ja-bića, djelujući na ud, tako da je stvarno podignut od samog Ja-bića; jedino, proces se odvija u stanju sličnom onom od spavanja. Svijest o tome ne

zna ništa. Živac nas samo informira da **imamo** ud, govori nam o prisutnosti takvog uda. Taj živac kao takav nema udjela u djelovanju Ja na ud. Postoji direktna korespondencija između uda i volje, ova potonja je u čovjeku udružena s Ja-bićem, a u životinji s astralnim tijelom. Sve što fiziologija ima za reći u odnosu, na primjer, na brzinu transmisije takozvane volje, treba revidirati; trebalo bi u nama biti utisnuto da ovdje radije imamo posla s brzinom transmisije u odnosu na percepciju tog određenog uda. Naravno da svatko iniciran u modernu fiziologiju može izazvati ovu izjavu na tucet načina. Dobro sam upoznat s tim primjedbama. Ali ovdje moramo pokušati graditi zaista logičan misaoni proces o ovoj stvari, i našli bi da ono što ovdje govorim odgovara stvarnim promatranim činjenicama, dok ono što je rečeno u priručnicima fiziologije ne.

Ponekad su zaista te stvari toliko očigledne da su vidljive svima. Tako se na skupu znanstvenika u Italiji — mislim da je to bilo u 80-im prošlog stoljeća — odvijala veoma zanimljiva rasprava u vezi kontradikcija koje izlaze na svijetlo između standardne teorije o motoričkim živcima i pokretima uda. Kako je međutim tendencija da se uzme u obzir duhovni aspekt stvari u današnjoj fiziologiji odsutan, čak i tokom ovakve rasprave do malo čega se stiglo, osim da postoje kontradikcije u hipotetskom objašnjenju određene činjenice. Bilo bi iznimno zanimljivo ako bi naši učeni prijatelji, a takvi postoje među nama, istražili i analizirali fiziološku i biološku literaturu zadnjih 40 godina. Napravili bi iznimno zanimljiva otkrića, ako bi se latili tih stvari. Svugdje bi našli činjenice, koje samo treba uzeti na ispravan način da potvrdimo nalaze duhovne znanosti. To bi činilo jedan od najzanimljivijih problema ustanovama za znanstveno istraživanje koje bi sada trebalo podignuti, da postupe na slijedeći način: Prvo treba pažljivo proučiti međunarodnu literaturu na ovu temu. Moramo uzeti međunarodnu literaturu, jer u Engleskoj, i posebno Američkoj literaturi, potvrđene su najzanimljivije činjenice, premda ti istraživači ne znaju što bi s njima. Ako pogledate otkrivene činjenice i potvrdite ih, postoji još samo jedan korak potreban u toku istraživanja — dati pravu vrstu vizije u odgovoru na to da volja, takoreći, izlazi i pokazuje se — i došli bi danas do veličanstvenih rezultata. Jednom kada dovoljno napredujemo da posjedujemo takav institut, snabdjeven odgovarajućom opremom i nužnim materijalom, činjenice bi nalazili svugdje oko nas, takoreći **kako čekaju**. Danas ljudi ne uočavaju općenitu potrebu za institutom kakav imam na umu, jer se niz započelih analiza i pokusa uvijek prekine upravo u najkritičnijim trenucima, jednostavno zato jer ljudi zanemaruju konačni smjer ovakvih pokusa. Stvarno važni temelji bi bili postavljeni od takvog instituta, temelji za praktičan rad. Ljudi sada ni ne sanjaju o tehnikama koje bi proizašle kada bi se to stvarno napravilo, prvo pokusno a zatim gradeći na njima dalje. Ono što nedostaje je samo mogućnost staviti ih u praktično djelovanje.

To samo usput. Da bi se vratili na našu temu, moramo imati posla s dijelom čovjeka koji spava čak i dok je on budan. Sada želim da zamijetite činjenicu koja je igrala važan dio u svim starijim konceptima univerzuma. Mislim na izjavu da je početna točka nižih udova pod vladavinom **Mjeseca**, dok je oblast grla, koju možemo smatrati kao točku sastanka viših udova, udružena s **Marsom**. Današnji čovjek koji je duboko upleten u modernu koncepciju makrokosmosa, ne može naravno ništa s ovakvim **izjavama**; i **besmislicama** koje današnji magloviti mistici i teozofi govore ili

pišu o ovim stvarima ne bi trebalo pridavati nikakvu posebnu vrijednost, jer te činjenice leže daleko dublje od, na primjer, ponavljanih izjava materijalističke teozofije da prvo imamo drugu fizičku materiju, i zatim nešto 'rjeđu', zatim astral još 'rjeđi' i tako dalje. Ove i slične stvari koje dolaze od teozofije u stvari uopće nisu duhovna učenja, već duhovna neistina, jer nisu ništa više od ovjekovječenja materijalizma.

Izjave, međutim, koje su nam stigle dolje kao ostaci drevne mudrosti, imaju moć da nas dovedu u stanje stvarnog strahopoštovanja i duboke poniznosti pred drevnim znanjem čovjeka, čim počnemo shvaćati njeno značenje. Te naznake drevne mudrosti su očuvane, ne samo daleko u Srednji vijek, već čak i u osamnaestom stoljeću (gdje se mogu naći u literaturi tog perioda), a možda i u devetnaestom stoljeću, premda su tu postale samo kopije, takoreći, i nisu više rezultat izvorne drevne svijesti. I kada se ove stvari nađu uvedene u sasvim modernu literaturu, tada je još više izvjesno da su kopije. Sve do ranijeg dijela osamnaestog stoljeća, međutim, još možemo naći tragove određene svijesti o ovim stvarima, i tu se opet mislilo na udruživanje između prirode Mjeseca i ove oblasti ljudskog organizma.

Ovo što sam upravo rekao — da je čovjek u odnosu na njegovu metaboličku-voljnu prirodu u stalnom stanju spavanja — najsnažnije je izraženo u donjim udovima. Drugim riječima, kroz metamorfozu koju su prošle ruke i šake, čovjek se otima nesvjesnosti koja je zaista priroda-spavanja čovjeka udova. Ako u nekom stupnju izoštrimo našu osjetljivost za ove stvari, trebali bi opaziti da postoji zaista izvanredna razlika između pokreta noge i pokreta ruke. Pokretu ruku su slobodni, i u određenom smislu slijede osjećaje. Pokreti nogu nisu toliko slobodni — mislim u odnosu na zakone po kojima izazivamo njihovo kretanje. To je, naravno, nešto što se uvijek ne primjećuje, nedovoljno cijeni, kao primjer služi činjenica da su najveći dio publike koja prisustvuje našim predstavama samo pasivni promatrači, ne primjećuju da su pokreti nogu manje artikulirani a ruku i šaka više. Razlog za to je, da bi razumjeli pokrete ruku, određena suradnja duše sa strane promatrača je nužna. U našem dobu kinematografa, ljudi ne žele dati tu suradnju. Gledajući pokrete plesa gdje su samo noge u pokretu, a ruke su najviše predmet proizvoljnih pokreta, malo je potrebe bilo za misliti ili osjećati zajedništvo s plesačem. To je usput.

Kako smo vidjeli, najviše nesvjestan proces je u vezi s pokretima donjih udova. Tamo, čovjek u nekom smislu, čvrsto spava. To kako volja radi u nogama ili oblasti abdomena, čovjek potpuno propušta, zbog tog stanja spavanja. S obzirom na ovaj proces, čovjekova vlastita priroda šalje mu natrag ono što je samo refleksija procesa. Naravno mi pratimo pokret naših nogu, ali ta opservacija nas ne čini svjesnim procesa koji se odvija u nervnom sustavu kako volja na njega djeluje; nama se objavljuje samo **refleksija** toga. Priroda našeg nižeg čovjeka okreće jednu stranu daleko, takoreći, i samo je druga strana okrenuta prema nama. To je potpuno isto s Mjesecom. On se okreće oko Zemlje, i u cijelosti je potpuno najučtiviji gospodin, koji nam nikada ne okreće leđa, već nam uvijek pokazuje istu stranu. Ne pokazuje nam najprije jednu stranu, a zatim drugu, dok nastavlja duž svog puta oko Zemlje. Nitko nikada nije vidio njegovu poleđinu. Na račun toga mi nikada od Mjeseca ne primamo ništa što se može nazvati njegovim vlastitim, već uvijek reflektirano svjetlo. U toj činjenici imamo apsolutnu unutaraju paralelu između mjesečeve prirode i cijelog

unutarnjeg bića čovjeka. Dok gledamo Mjesec, razumijemo ga jedino s obzirom na njegovu vanjsku formalnu stranu, ali trebali bi pokušati osjetiti njegov unutarnji odnos s nižom fizičkom organizacijom čovjeka. Što dublje idemo u ove stvari, više nalazimo da su istinite. Bile su to jednostavne, instinktivne opservacije Drevnih koje su im omogućile da shvate ove unutarnje veze ljudske prirode i nebeskih tijela...

Sada uzmimo drugu činjenicu — da ruke, u njihovoj vezi s gornjim dijelom srednjeg ili ritmičkog čovjeka, dolaze u čovjeku na neki način budne, pokreti ruku mogu se uzeti kao ekvivalentni barem stanju sna. Osjećamo da je aktivnost ruku u mnogo bližem smislu povezana s ljudskom svijješću nego je to aktivnost donjih udova. Stoga nalazimo na čovjek koji ima elementarne osjećaje, obično pridružuje njegovom govoru, koji je u bliskom odnosu sa srednjim čovjekom, gestikulaciju rukama, da bi naglasio ili pomogao objasniti njegovo značenje. Govor je blisko povezan s gornjim dijelom ritmičkog čovjeka. Ne mislim da ima mnogo govornika koji koriste pokrete nogu kao pomoć u govoru, ili mnogo slušatelja koji bi smatrali takve pokrete privlačnim!

Dakle ako na pravi način osjećamo ovu nužnost ili tendenciju čovjekove prirode, možemo također osjećati pravu vezu između šaka i ruku, koje pripadaju gornjem dijelu čovjeka udova, i srednjeg čovjeka ili **ritmičkog** čovjeka, koji kao svog duhovnog dvojnika **ima, osjećajnu prirodu**. Mi sasvim prirodno pokušavamo poduprijeti naš govor, koji je često u opasnosti da postane previše apstraktan, gestikulacijom naših ruku i šaka. Mi nastojimo isturiti našu emocionalnu prirodu u naš govor.

Danas, u mnogim krugovima — neću ih imenovati — smatra se znakom intelektualne jasnoće suzdržati se što je više moguće od korištenja gestikulacije u govoru. Možemo međutim, gledati stvari s drugog stajališta i reći: Ako osoba dok govori stječe naviku stavljanja ruku u džepove hlača, to ga ne mora označiti samo kao čovjeka lingvističkih mogućnosti, već možda također i nekako neosjetljivog. To je još jedan aspekt stvari. Ja ne favoriziram ni jedno od ovih gledišta, ali vidjet ćete kako priroda ruku jasno naznačuje njihovu vezu ne samo sa metaboličkim čovjekom udova, već također i sa srednjim, ritmičkim ili čovjekom cirkulacije. To je bilo shvaćeno i osjećano od Drevnih kada su povezali kombinaciju govora i pokreta ruku sa sferom Marsa. Taj planet nije tako intimno povezan sa Zemljom kao što je to Mjesec, niti je onaj koji leži u temeljima govora i organizacije ruku tako intimno povezanim s zemaljskim čovjekom kao što je onaj koji je temelj organizacije abdomena i nogu. U izvjesnom smislu možemo reći: ono što u svojoj aktivnosti odgovara donjim udovima, djeluje vrlo snažno na **nesvjesnog čovjeka**. Ono što korespondira s rukama i šakama, međutim, djeluje veoma snažno na **polusvjesnog čovjeka**. Zaista je činjenica da nitko s potpuno nevještim rukama, nitko tko ne može napraviti bilo koji spretniji pokret prstiju, ne može biti veoma suptilan mislilac. On bi na neki način tražio grubu mrežu misli radije nego fine misaone poveznice. Ako ima grube, nespretne šake, mnogo je kvalificiraniji za materijalizam od onog čiji pokreti šaka su vješitiji. To nema nikakve veze s imanjem apstraktne koncepcije univerzuma, već sa pravom sklonosti duhovnom pogledu na univerzum, koji uvijek zahtijeva da bude shvaćen fino umreženim mislima.

Sve te stvari se potpuno uzimaju u obzir opsežnoj obrazovnoj znanosti. Vjerojatno bi bili veoma zadovoljni da dođete u našu Waldorfsku školu i posjetite učionice gdje se, od deset sati, daje poduka o ručnim radovima. Vidjeli bi dječake a isto tako i djevojčice marljivo zadubljene u pletenje ili heklanje. Te stvari proizlaze iz samog duha Waldorfske škole, jer to nije stvar pisanja suhih apstraktnih programa, već ozbiljnog uzimanja u obzir da za cijelu obuku ljudskog znanja, netko kao učitelj mora znati kako čini veliku razliku za mišljenje bilo da ja razumijem kako spretno micati prste, bilo da mogu u uobičajenim okolnostima prekriti srednji prst preko prvog, kao kaducej, ili ne. **Pokreti naših prstiju** su u velikoj mjeri **učitelji elastičnosti našeg mišljenja**. Ove stvari treba slijediti s razumijevanjem i pronicljivošću. Relativno je lako steći vještinu elastičnog križanja srednjeg prsta preko prvog, čineći zmiju ili kaducej, ali nije lako isto napraviti s drugim i trećim nožnim prstom. Iz toga vidimo koliko velika distinkcija postoji u cijeloj organizaciji čovjeka. Vrlo je važno to imati na umu, jer konstrukcija stopala je intimno povezana s našom cijelom **zemaljskom** prirodom. S organizacijom naših šaka uzdižemo se iznad zemaljske prirode. Uzdižemo se **do nad-zemaljskog**. To je drevna mudrost osjećala, jer kaže da je niži čovjek pripadao Mjesecu, ali da je dio čovjeka koji se uzdigao iznad zemaljske prirode pripadao Marsu. Prvobitna mudrost je osjećala organizaciju u cijelom univerzumu na isti način kao što mi osjećamo organizaciju koja postoji u čovjeku. Materijalizam, međutim, doveo je do toga da mi čovjeka više ne razumijemo. Stalno moram naglašavati da je tragedija materijalizma da on skreće pažnju na materiju, i cijelo vrijeme o materiji ne razumije ništa već jednostavno gubi vezu s materijalnom egzistencijom. Iz tog razloga materijalizam može uzrokovati samo socijalnu nepravdu; jer socijalistički materijalisti, marksisti, su, u odnosu na stvarnost, samo govornici. To su naučili od srednje klase koja se odala materijalističkom brbljanju stoljećima; ali oni to nisu primijenili na socijalne ustanove, ostali su zadovoljni s poluistinama. Duhovna filozofija života ponovno će otkriti prirodu čovjeka, ne apstraktno, već kako posjeduje konkretnu dušu i duh, koji mogu raditi u svakom pojedinom članu čovjekove organizacije.

Ne može se napredovati u ovim stvarima bez da se stalno okreće drugoj strani života; jer ovaj razvoj koji manifestira naša organizacija je dvostruk, utoliko što je gornji čovjek metamorfoza donjeg čovjeka iz posljednjeg zemaljskog života. Postoji trenutak u vremenu između smrti i ponovnog rođenja kada se odvija potpuni preokret, kada je unutarne okrenuto vani, kada ono što je predstavljeno kao veza između organizacije jetre i one od slezine je promijenjeno u cijeloj strukturi njenih sila u, ono što postaje naša slušna organizacija kada smo ponovno rođeni. Cjelina donjeg čovjeka se pojavljuje transformirana. Mi danas u našem donjem čovjeku imamo određenu vezu između slezene i jetre. One klize jedna u drugu takoreći. Ono što je sada slezena klizi upravo kroz jetru, i izlazi vani, na neki način, na drugu stranu, pojavljujući se ponovno u slušnoj organizaciji. Tako je i s drugim organima. **Ljudi kažu da treba naći dokaze za ponavljanje zemaljskih života**. Dakle, **najprije treba stvoriti metode po kojima takvi dokazi mogu biti nađeni**. Svatko tko na pravi način može promatrati ljudsku glavu, imajući osjećaj za takvu opservaciju, dolazi na put razumijevanja transformacije nižeg čovjeka u ljudsku glavu; ali je ne može razumjeti bez punjenja u među-stupnjevima doživljaja između smrti i ponovnog rođenja.

U vezi ovoga doživljavane su izvanredne stvari. Možda će zaprepastiti neke od vas kada kažem da je umjetnik koji je bio dobro upoznat s našom koncepcijom univerzuma, rekao: "Sve što antropozofija kaže je predivno, ali nema dokaza. **De Rochas**, na primjer, dao je dokaze, jer je pokazao kako se u određenim stanjima hipnoze, mogu pojaviti sjećanja na prijašnje živote". Izgledalo je vrijedno pažnje da je baš umjetnik trebao reći takvu stvar. Mogao bih ga uvjeriti da je to kao da sam ja njemu rekao: "Moj dragi prijatelju, tvoje mi slike ništa ne govore; pokaži mi prvo njihov original, pa ću vjerovati da su dobre", ili nešto slično. To bi naravno, bila besmislica. Čim napusti vlastitu oblast, međutim, on nema moć razumijevanja kako se iz onog što je bio prije, iz istinitog oblika ljudske glave, može doći do onog što je izraženo u toj ljudskoj glavi. Slika mora govoriti kroz sebe, ne kroz puku sličnost s originalom. Ljudska glava govori za sebe. Ona odgovara stvarnosti. To je transformirani donji čovjek i pokazuje nam natrag na prijašnji zemaljski život. Treba međutim najprije osigurati ono što će učiniti mogućim razumjeti stvarnost ispravno.

Fizičko je tako viđeno kao direktni izraz duhovnog. Fizičkog čovjeka je moguće razumjeti kao izraz duhovnog koje se doživljava između smrti i ponovnog rođenja. Fizički svijet sebe objašnjava i u to objašnjenje dovodi duhovni svijet. Ali prvo moramo znati ovo, govoreći sebi: Fenomeni prirode su samo polovina, dok god ih imamo kao samo čulne fenomene. Prvo to moramo znati. Zatim možemo naći most i razumjeti događaj koji je Zemlji dao njeno pravo značenje — događaj na Golgoti: tada možemo razumjeti kako čisto duhovni događaj može u isto vrijeme ući pravo u fizički život. Ako čovjek nije pripremljen ispravno vidjeti odnos fizičkog i duhovnog, nikada neće moći shvatiti činjenicu da je Događaj na Golgoti i duhovni događaj i događaj na fizičkom planu. Kada je na osmom Općem ekumenskom koncilu, **godine 869, eliminiran Duh**, postalo je nemoguće razumjeti Događaj na Golgoti.

Interesantna stvar je da dok su Zapadne crkve krenule od Kršćanstva, povele su veliku brigu da esencija Kršćanstva ne bude shvaćena. Jer priroda i bit Kršćanstva mora se dosegnuti **Duhom**. Zapadne vjere postavile su se protiv Duha, i **jedan od glavnih razloga zašto je Antropozofija zabranjena od rimsko katoličke strane** je da se mi u Antropozofiji moramo odreći pogrešne izjave da se 'čovjek sastoji od duše i tijela' i vratiti se istini da se 'čovjek sastoji od tijela, duše i **Duha**'. Zabrana označava interes sa te strane da spriječi čovjeka da dođe do znanja o Duhu, i tako dođe do pravog značaja Događaja na Golgoti. Tako je cijelo znanje koje, kako vidimo, baca mnogo svijetla na razumijevanje čovjeka, bilo potpuno izgubljeno.

Kako dakle treba biti izgrađena znanost obrazovanja za današnje čovječanstvo, kada je vizija prave prirode čovjeka izgubljena? Biti obrazovatelj znači riješiti one uzvišene zagonetke koje nam dijete predlaže, kako mu postupno dolazi ono što je u njega bilo položeno između smrti i ponovnog rođenja. Vjere međutim, računaju samo s životom nakon smrti — da bi povlađivale ljudskom egoizmu; ne računaju s time da na ljudski život na Zemlji treba gledati kao na nastavak nebeskog života. Zahtijevati od čovjeka da se treba sebi dokazati dostojnim zahtjeva koji mu je dan prije negoli je rođenjem ušao u zemaljski život, traži određenu nesebičnost gledanja, dok su vjere sve do danas računale uglavnom s egoizmom. Ovdje, u Antropozofiji, što god da je prirode vjerovanja ili vjere stječe, takoreći, moralnu obojanost. Ovdje je postignuto da čisto teoretsko znanje istječe vani i viši etički pogled i koncepciju univerzuma. To bi

prijatelji Antropozofije trebali razumjeti. Oni bi trebali razumjeti da je na neki način, moralna sklonost prema duhovnosti preduvjet za znanje o duhovnim bićima. U našem sadašnjem teškom vremenu, posebno je neophodno obratiti pažnju na tu moralnu stranu prirode koncepcije univerzuma. Ako zavirimo u ono što se događa u vanjskom svijetu, moramo reći **da je prazan govor, koji je brat laži**, ono što je rezultiralo od materijalizma, čak i u etičkom doživljavanju čovječanstva. To će postajati sve jače ukoliko se čovječanstvu ne pomogne znanjem koje vodi do Duha, i koje treba biti ujedinjeno s podizanjem čovjekova unutarnjeg osjećaja za moral. Trebamo steći shvaćanje o tome kako duhovno-znanstvena koncepcija svijeta stoji pred zadacima i cjelokupnim dostojanstvom čovjeka i taj osjećaj bi trebali uzeti kao polaznu točku za naše znanje. Upravo je to nužno za čovječanstvo danas, i željeli bi naći nove fraze, nove oblike izražavanja u kojima bi opisali ovaj aspekt zadatka duhovne znanosti!

Tekst priredio

Mr Đorđe Savić,

Pančevo, 2023.